

บทที่ 4 การใช้กฎหมายอาญา

ส่วนที่ 1

เวลาที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ

มีหลักทั่วไปของกฎหมายอาญาว่า กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง คำว่า "กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง" หมายความว่ากฎหมายจะไม่ย้อนหลังไปใช้บังคับแก่ข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นก่อนวันที่กฎหมายใช้บังคับ สำหรับกฎหมายอาญา การที่กฎหมายอาญาจะไม่มีผลย้อนหลังจึงหมายความว่ากฎหมายอาญาจะไม่มีผลย้อนหลังไปลงโทษบุคคลหรือเพิ่มโทษบุคคลให้หนักยิ่งขึ้น⁽¹⁴⁾ เพราะฉะนั้นการกระทำที่บุคคลจักต้องรับโทษอาญามักจะต้องเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายที่ใช้อยู่ "ในขณะที่กระทำนั้น" ถ้าในขณะที่กระทำนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ แต่มาบัญญัติในภายหลังว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ก็จะไม่ย้อนไปลงโทษผู้กระทำไม่ได้ เพื่อให้เป็นไปตามหลักที่ว่ากฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลัง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 จึงบัญญัติว่า "บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย" และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1, 2, 3, 4, 5 พ.ศ. 2538 และแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 6 พ.ศ. 2539 มาตรา 28 บัญญัติว่า "บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่จะได้กระทำการอันกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายซึ่งใช้ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้"

(14) หยุต แสงอุทัย, ศาสตราจารย์ ดร., กฎหมายอาญาภาคทั่วไป

ที่ว่า "ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้นั้นขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด" หมายความว่า การกระทำอันที่เป็นองค์ความผิดต้องได้กระทำในระหว่างที่กฎหมายซึ่งบัญญัติความผิดนั้นกำลังใช้บังคับอยู่ ถ้าหากการกระทำบางอันกระทำเมื่อกฎหมายบัญญัติความผิดขึ้นแล้ว แต่บางอันกระทำเมื่อยังไม่มีกฎหมายบัญญัติเช่นนั้น ทำให้การกระทำเมื่อกฎหมายบัญญัติความผิดขึ้นแล้วไม่ครบองค์ความผิด นอกจากจะนำเอาการกระทำเมื่อยังไม่มีกฎหมายบัญญัติความผิดมาประกอบเข้าด้วย ดังนั้นจะถือว่าได้กระทำการที่กฎหมายในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดหาได้ไม่ เว้นแต่การกระทำนั้นจะต่อเนื่องหรือยังคงกระทำอยู่จนครบองค์ความผิดตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 347/2497) เช่น จำเลยออกเช็คก่อนพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ลงวันออกเช็คเป็นวันภายหลังต่อมา และในวันที่ลงเงินเช็คนั้นธนาคารไม่จ่ายเงินตามเช็ค อันเป็นวันที่ได้ใช้พระราชบัญญัตินั้นแล้ว จำเลยไม่มีความผิดตามพระราชบัญญัตินั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1997/2500)

จึงสรุปได้ว่า บุคคลจะรับโทษอาญาต่อเมื่อ

1. กระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด และ
2. กฎหมายนั้นกำหนดโทษไว้ (โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องเป็นโทษที่บัญญัติในบทกฎหมายนั้น)

จากหลัก 2 ประการนี้ จึงแยกอธิบายได้ 3 ประการคือ

1. มีกฎหมายแล้ว หมายความว่า ขณะกระทำนั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด หากในขณะกระทำไม่มีกฎหมาย ภายหลังจะออกกฎหมายย้อนหลัง โดยถือว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดมิได้ กล่าวคือ จะลงโทษทางอาญาแก่บุคคลใดได้ก็ต่อเมื่อเขาได้กระทำการที่กฎหมายซึ่งใช้อยู่ขณะที่เขากระทำนั้นบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้ ทั้งนี้เป็นไปตามสัจพจน์กฎหมายที่ว่า NULLUM SINE LEGE

NULIA POENNA SINE LEGE⁽¹⁵⁾ (แปลตามตัวได้ว่า ไม่มีความผิดโดยไม่มีกฎหมาย
ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย)

คำว่า "กฎหมาย" หมายความว่า กฎหมายลายลักษณ์อักษร ได้แก่บทกฎหมายที่
ตราขึ้นโดยอำนาจนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ เช่น ประมวลกฎหมาย พระราชบัญญัติ พระราช
กำหนดที่มีพระราชบัญญัติอนุมัติในภายหลัง กฎกระทรวง ประกาศหรือคำสั่งที่ออกตาม
พระราชบัญญัติ

คำว่า "ขณะกระทำความผิด" คือขณะใด⁽¹⁶⁾

1. ขณะลงมือ
2. ขณะผลเกิดขึ้น
3. ถือเอาทั้งขณะลงมือและขณะผลเกิดขึ้น เป็นขณะกระทำความผิด

(17) โดยทั่วไปแล้วต้องถือว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะกระทำความผิดคือกฎหมายที่ใช้
ในขณะลงมือกระทำความผิด ไม่ใช่กฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะผลแห่งการกระทำความผิด
เกิดขึ้น เช่น แดงเขียนจดหมายมีข้อความหมิ่นประมาทคำสั่งไปจังหวัดเชียงใหม่ ขณะ
เขียนกฎหมายกำหนดโทษไว้เล็กน้อย สมมติว่าเมื่อจดหมายไปถึงผู้รับที่เชียงใหม่มีกฎหมาย
เพิ่มโทษสูงขึ้น ถ้าจะถือว่าขณะที่กระทำความผิดคือขณะที่ผลของการกระทำเกิดขึ้นก็ต้อง
ถือว่าความผิดเกิดขึ้นเมื่อจดหมายถึงผู้รับที่เชียงใหม่ และ เห็นได้ชัดว่าการที่จะ เอากฎหมาย
ที่เพิ่มโทษสูงมาลงโทษแดงที่ลงมือเขียนจดหมายมาก่อนประกาศใช้กฎหมายที่เพิ่มโทษให้สูง
ขึ้นนั้น ย่อมไม่เป็นความยุติธรรมแก่แดง ซึ่งถ้าใช้กฎหมายในขณะสีแดงลงมือเขียนจดหมาย
หมิ่นประมาท แดงก็จะได้รับโทษเบา

(15) ดร.อุทิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1 (พระนคร : ศูนย์บริการ
เอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525) หน้า 301.

(16) หยุต แสงอุทัย, ศาสตราจารย์ ดร., กฎหมายอาญาภาคทั่วไป
อ้างแล้ว หน้า 36.

(17) หยุต แสงอุทัย, ศาสตราจารย์ ดร., อ้างแล้ว หน้า 36.

จากหลักดังกล่าวข้างต้น กฎหมายอาญาเมื่อบัญญัติขึ้นประกาศใช้และมีผลบังคับแล้ว ตั้งแต่บัดนั้นไปผู้ใดกระทำการอย่างทีกฎหมายอาญามิบัญญัติห้ามไว้ ก็จะไม่มีความผิดและถูกลงโทษ กฎหมายอาญาจึงบัญญัติขึ้นมาให้มีผลบังคับในปัจจุบันและอนาคตเท่านั้น

ดังนั้น การกระทำที่เป็นความผิดนี้ไม่ว่าความผิดที่ห้ามมิให้บุคคลกระทำหรือความผิดที่บังคับให้บุคคลกระทำนั้นจะต้องมีองค์ประกอบของการกระทำและองค์ประกอบของจิตใจจึงจะเป็นความผิด เช่น เรื่องลักทรัพย์ องค์ประกอบของการกระทำคือเอาทรัพย์ของผู้อื่นไป องค์ประกอบของจิตใจก็คือมีเจตนาทุจริต

3. โทษที่จะลง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 ได้กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ 5 สถานคือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ซึ่งโทษเหล่านี้จะลงแก่ผู้กระทำความผิดได้ต่อเมื่อได้กระทำการที่กฎหมายซึ่งใช้อยู่ขณะที่กระทำนั้นบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ในกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้น

หลักเกณฑ์สำคัญตามมาตรา 2 วรรคแรกแห่งประมวลกฎหมายอาญามีดังนี้

1. กฎหมายอาญาจะย้อนหลังให้เป็นผลร้ายมิได้
2. กฎหมายอาญาจะต้องบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้แน่นอนและชัดเจน
3. กฎหมายอาญาจะต้องตีความโดยเคร่งครัด

1. กฎหมายอาญาจะย้อนหลังให้เป็นโทษมิได้ หมายความว่า กฎหมายอาญาจะใช้บังคับได้ในขณะกระทำเท่านั้น หากในขณะกระทำไม่มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ต่อมาจะมีการออกกฎหมายย้อนหลังให้การกระทำนั้นเป็นความผิดไม่ได้ หรือในขณะกระทำนั้นได้มีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ ต่อมาจะออกกฎหมายย้อนหลังเพิ่มโทษการกระทำดังกล่าวให้หนักขึ้นมิได้

2. กฎหมายอาญาจะต้องบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้แน่นอนและชัดเจน เนื่องจากในมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายอาญาใช้คำว่า "บัญญัติเป็นความผิด" ฉะนั้น

กฎหมายอาญาที่บัญญัติมาซึ่งบังคับจึงต้องบัญญัติให้แน่นอนและชัดเจนไม่คลุมเครือ เพื่อผู้ปฏิบัติ ตามกฎหมายจะได้รู้ล่วงหน้าว่าการกระทำหรืองดเว้นกระทำใดเป็นความผิดหรือไม่ สำหรับ ด้านผู้ใช้กฎหมายจะเป็นการสะดวกในทางปฏิบัติและการใช้ดุลพินิจ โดยจะเลือกปฏิบัติหรือ ใช้ดุลพินิจตามใจตนเองไม่ได้ ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

3. กฎหมายอาญาจะต้องตีความโดยเคร่งครัด เมื่อกฎหมายอาญาได้บัญญัติโดยแน่นอนและชัดเจนแล้ว เวลาจะใช้กฎหมายอาญายังบังคับจะต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร

หลักการตีความโดยเคร่งครัดนี้ หมายความว่า⁽¹⁸⁾

- ก. จะนำบทกฎหมายใกล้เคียง (Analogy) มาใช้ให้เป็นผลร้ายมิได้
- ข. จะนำจารีตประเพณีมาใช้ให้เป็นผลร้ายมิได้

หลักที่ว่ากฎหมายอาญาไม่มีผลย้อนหลังนั้น เคยกล่าวมาแล้วว่ามีให้มีผลย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิด แต่ถ้าบัญญัติไว้ให้ย้อนหลังไปในทางที่เป็นผลดีก็ไม่อยู่ในการห้าม โดยเหตุนี้ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้มีบทบัญญัติยกเว้นหลักเรื่องกฎหมายมีผลย้อนหลังอยู่สองกรณีดังต่อไปนี้ คือ

1. กรณีที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายในภายหลัง การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป และ
2. กรณีที่กฎหมายใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลัง การกระทำความผิด

(18) เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, ผศ.ดร., กฎหมายอาญาภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2524) หน้า 20-25.

1. กรณีที่ตามบทบัญญัติของกฎหมายในภายหลัง การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 2 วรรค 2 ว่า "ถ้าตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง การกระทำเช่นนั้นไม่เป็นความผิดต่อไป ให้ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด และถ้าได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดนั้น ถ้ารับโทษอยู่ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง"

ตามความในมาตรา 2 วรรค 2 นี้ เป็นเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายในภายหลัง ได้ยกเลิกกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด ซึ่งการยกเลิกนี้อาจยกเลิกโดยตรงโดยระบุข้อความในยกเลิกกฎหมายเก่าไว้ในกฎหมายใหม่ก็ได้ หรืออาจเป็นแต่เพียงกฎหมายใหม่มีข้อความทับหรือขัดแย้งกับกฎหมายเก่าก็ได้

ปัญหาว่าถ้ามีการยกเลิกพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศ หรือคำสั่ง เทศบัญญัติ หรือข้อบังคับที่ออกตามพระราชบัญญัติ แต่ตัวพระราชบัญญัตินั้นเองยังคงอยู่ตามเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ จะมีผลตามมาตรา 2 วรรค 2 นี้ด้วยหรือไม่ ปัญหาที่เข้าใจว่าคงไม่ถือเคร่งครัดว่าสิ่งที่ยกเลิกนั้นจะต้องเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น แม้จะยกเลิกแต่สิ่งที่บัญญัติขึ้นตามอำนาจพระราชบัญญัติก็ใช้บังคับตามมาตรา 2 วรรค 2 ได้ เช่น ทำความผิดต่อพระราชกฤษฎีกาควบคุมการจำหน่ายรำ พ.ศ.2486 ออกตามความในพระราชบัญญัติมอบอำนาจให้รัฐบาลในภาวะคับขัน พ.ศ.2485 ถ้าต่อมาพระราชกฤษฎีกานั้นยกเลิกไป สิทธิฟ้องคดีนั้นก็ระงับไป การตีความคำว่ากฎหมายขยายออกไป เช่นนี้ไม่ขัดต่อหลักการใช้กฎหมายอาญา เพราะเป็นการตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 77/2490)

กรณีตามมาตรา 2 วรรค 2 มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายในภายหลังยกเลิกความผิดแห่งกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้น ผลคือ

1. ผู้ที่ได้กระทำการนั้นพ้นจากความผิดโดยอัตโนมัติ เช่น ผู้ที่กระทำความผิดซ้ำเราผิดธรรมดาตามนุษย์ อันเป็นความผิดตามมาตรา 242 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา การกระทำซ้ำเราผิดธรรมดาตามนุษย์นั้นหาเป็นความผิดต่อกฎหมายไม่ เมื่อเป็นเช่นนี้ถ้าบุคคลใดกระทำความผิดฐานกระทำซ้ำเราผิดธรรมดาตามนุษย์ในขณะใช้

กฎหมายลักษณะอาญา เมื่อถึงวันที่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ (วันที่ 1 มกราคม 2500) ผู้ที่พ้นจากการเป็นผู้กระทำความผิด ถ้าสั่งจับหรือตามจับตัวอยู่ ให้เป็นอันระงับไม่จับตัวต่อไป หรือถ้ากำลังสอบสวนให้ปล่อยตัวไป ถ้ากำลังพิจารณาในศาลก็ให้ปล่อยตัวไปเช่นกัน หรือถ้าถูกคุมขังอยู่ในอำนาจศาล ศาลก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไป

2. ในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด หมายความว่า ถ้าบุคคลใดเคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ก็ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลนั้นกลับเป็นผู้บริสุทธิ์อีกครั้ง และถ้าหากกำลังรับโทษอยู่ ก็ให้การลงโทษนั้นสิ้นสุดลง โดยปล่อยตัวผู้นั้นไป ตัวอย่างเช่น โจทก์ฟ้องจำเลยข้อหาพยายามฆ่าและมีอาวุธปืนผิดกฎหมายไว้ในครอบครอง ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยผิดทั้งสองฐาน แต่ลงโทษฐานพยายามฆ่าอันเป็นกระทงหนัก จำเลยอุทธรณ์เฉพาะข้อหาพยายามฆ่า แต่ระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ มีพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2510 ออกมาให้ผู้มีอาวุธปืนไปขออนุญาตภายใน 90 วัน โดยไม่ต้องรับโทษ เมื่อศาลอุทธรณ์ยกฟ้องทั้งสองข้อหาและโจทก์ฎีกาคัดค้านขึ้นมา ดังนี้แม้ความผิดฐานมีอาวุธปืนจะถึงที่สุดแล้ว แต่โดยเหตุที่ศาลฎีกายกฟ้องฐานพยายามฆ่า เมื่อจะลงโทษฐานมีอาวุธปืนซึ่งศาลชั้นต้นมิได้กำหนดโทษฐานนี้ไว้ คดีก็ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ซึ่งบัญญัติว่า แม้คดีถึงที่สุดแล้ว ก็ให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด จึงเป็นอันว่าศาลฎีกาจะกำหนดโทษให้ลงแก่จำเลยในความผิดฐานนี้อีกไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 289/2512)

ข้อสังเกต มาตรา 2 วรรค 2 นี้ ใช้บังคับตั้งแต่ก่อนฟ้อง ก่อนมีคำพิพากษา และตลอดไปจนถึงกรณีที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วด้วย กล่าวคือ การสอบสวนฟ้อง หรือพิจารณาพิพากษาคดีต้องยุติลงเมื่อยกเลิกความผิดตามกฎหมายเก่า แม้มีคำพิพากษาถึงที่สุด แล้วการบังคับคดีเฉพาะในเรื่องลงโทษตามคำพิพากษาก็ยุติลงเพียงนั้น

2. กรณีที่กฎหมายใช้ในขณะที่กระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ในภายหลังกระทำความผิด หมายความว่า ทั้งกฎหมายเก่าและใหม่ยังเป็นความผิดอยู่ ประมวล

กฎหมายอาญาจึงบัญญัติให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณบังคับ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ความว่า "ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างกับกฎหมายที่ใช้ภายหลังการกระทำความผิด ให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดไม่ว่าในทางใด เว้นแต่คดีถึงที่สุดแล้ว แต่ในกรณีคดีถึงที่สุดแล้วดังต่อไปนี้"

(1) ถ้าผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษอยู่ และโทษที่กำหนดตามคำพิพากษาหนักกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง เมื่อสำนวนความปรากฏแก่ศาล หรือเมื่อผู้กระทำความผิด ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้น ผู้อนุบาลของผู้นั้น หรือพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลกำหนดโทษเสียใหม่ ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาบ้างแล้ว เมื่อได้คำนึงถึงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังหากเห็นเป็นการสมควร ศาลจะกำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำที่กฎหมายบัญญัติในภายหลังกำหนดไว้ถ้าหากมีก็ได้ หรือถ้าเห็นว่าโทษที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาแล้วเป็นการเพียงพอ ศาลจะปล่อยผู้กระทำความผิดไปก็ได้

(2) ถ้าศาลพิพากษาให้ประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด และตามกฎหมายที่บัญญัติในภายหลัง โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดไม่ถึงประหารชีวิต ให้งดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิด และให้ถือว่าโทษประหารชีวิตตามคำพิพากษาได้เปลี่ยนเป็นโทษสูงสุดที่จะพึงลงได้ตามกฎหมายที่บัญญัติภายหลัง"

ตามความในมาตรา 3 นี้ ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดกับกฎหมายที่ใช้ภายหลังกระทำความผิดแตกต่างกัน ให้ใช้กฎหมายส่วนที่เป็นคุณบังคับ สำหรับการตีความกฎหมายแตกต่างและเป็นคุณกว่า เช่น

1. ประเภทของโทษย่อมหนักเบาต่างกันตามลำดับในมาตรา 18 กล่าวคือต้องถือโทษประหารชีวิตหนักกว่าโทษจำคุก โทษจำคุกหนักกว่าโทษกักขัง โทษกักขังหนักกว่าโทษปรับ และโทษปรับหนักกว่าโทษริบทรัพย์สิน เช่น ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 339(2) โทษจำคุกไม่เกิน 10 วัน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามกฎหมายใหม่มีโทษปรับอย่างเดียวคือไม่เกิน 500 บาท กฎหมายใหม่มาตรา 393 เป็นคุณกว่า

2. อัตราโทษ

ก. อัตราโทษประเภทเดียวกัน ต้องถือตามอัตราโทษชั้นสูงที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มิใช่คู่แต่กำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งใช้กฎหมายที่อัตราโทษชั้นสูง เบากว่าลงโทษ

ข. อัตราโทษชั้นสูงในประเภทเดียวกันเท่ากัน เช่น โทษจำคุกอย่างสูงเท่ากัน แต่กฎหมายเก่าลงโทษทั้งจำทั้งปรับ กฎหมายใหม่เป็นโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับได้สามสถาน วินิจฉัยว่ากฎหมายใหม่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่า (คำพิพากษาฎีกาที่ 313/2500)

ค. อัตราโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกิน 10 ปีเท่ากัน แต่กฎหมายเก่ามีโทษขั้นต่ำ 5 ปี กฎหมายใหม่ไม่มีโทษขั้นต่ำ วินิจฉัยว่ากฎหมายใหม่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่า ต้องใช้กฎหมายใหม่ เมื่อจำเลยรับสารภาพ โจทก์ไม่ต้องสืบพยานประกอบ ศาลก็พิจารณาลงโทษจำเลยได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2503)

3. กฎหมายที่กำหนดให้บุคคลรับผิดในทางอาญาน้อยกว่า เช่น กฎหมายในขณะกระทำความผิด เพียงแต่กระทำโดยประมาทก็เป็นความผิด แต่กฎหมายในภายหลังต้องกระทำโดยเจตนาจึงเป็นความผิด กฎหมายใหม่เป็นคุณกว่า

4. เหตุเพิ่มโทษฐานไม่ชัดหลาบ ถ้าไม่ต้องด้วยกฎหมายทั้งเก่าและใหม่ที่จะเพิ่มโทษ ก็เพิ่มโทษไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 309/2500) ถ้าอัตราการเพิ่มโทษต่างกัน ก็ต้องเพิ่มตามกฎหมายที่เบากว่า

5. เหตุยกเว้นหรือลดโทษ ถ้ามีในกฎหมายขณะกระทำความผิดหรือก่อนพิพากษาคดี ย่อมนำกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดมากที่สุดมาใช้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1336/2494)

6. กฎหมายเก่าและกฎหมายใหม่บัญญัติว่าการกระทำความผิดใด เป็นความผิดอันยอมความได้ กฎหมายที่บัญญัติ เช่นนั้นย่อมเป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิดมากกว่ากฎหมายที่มีได้บัญญัติ เช่นนั้น

7. อายุความ กฎหมายที่กำหนดอายุความสั้นกว่าย่อมเป็นคุณกว่า

การใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณนี้ จะใช้เฉพาะก่อนคดีถึงที่สุดเท่านั้น แต่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3 วรรค 2 ก็ได้บัญญัติกเว้นให้ใช้กฎหมายในส่วนที่เป็นคุณ แม้คดีจะถึงที่สุดแล้วไว้ 2 กรณี คือ

ก. กรณีที่ผู้กระทำความผิดต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างอื่นนอกจากโทษประหารชีวิต

1. ผู้กระทำความผิดยังไม่ได้รับโทษ หรือกำลังรับโทษตามคำพิพากษาอยู่ ถ้าผู้กระทำความผิดรับโทษไปแล้ว ก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น ชำระค่าปรับไปแล้วเท่าใด ไม่มีการรื้อฟื้นคืนค่าปรับ จะมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะโทษที่ยังไม่ได้รับเท่านั้น

2. โทษที่กำหนดตามคำพิพากษาสูงกว่าโทษที่กำหนดตามกฎหมายใหม่ ต้องถือตามโทษที่กำหนดให้หลังแก่จำเลยในผลสุดท้ายหลังจากลดโทษแล้ว อันไหนเป็นคุณกว่า ให้ใช้อันนั้น

ทั้งข้อ 1 และข้อ 2 นี้ ถ้าส่วนความขึ้น

ก. ศาลเห็นเอง

ข. ผู้กระทำผิดร้องขอ

ค. ผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้กระทำความผิดร้องขอ

ง. ผู้อนุบาลของผู้กระทำความผิดร้องขอ

จ. พนักงานอัยการร้องขอ

ให้ศาลกำหนดโทษที่จะลงแก่ผู้นั้นต่อไป เสียใหม่ตามอัตราโทษที่บัญญัติภายหลัง โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้วประกอบด้วย ซึ่งศาลอาจกำหนดโทษน้อยกว่าโทษขั้นต่ำก็ได้ หรือถ้ารับโทษมาพอแล้วจะปล่อยตัวไปเลยก็ได้

ข. กรณีผู้กระทำความผิดต้องคำพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หมายความว่าผู้กระทำความผิดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษประหารชีวิตตามกฎหมายที่ใช้อยู่ขณะกระทำความผิด หากในระหว่างที่ยังไม่ได้ลงโทษได้มีกฎหมายใหม่บัญญัติว่าความผิดนั้นไม่ถึงประหารชีวิต เช่น กำหนดโทษว่าความผิดเช่นนั้นอย่างสูงจำคุกตลอดชีวิต ก็ให้งดการประหารชีวิตผู้กระทำความผิดนั้นเสีย และให้เปลี่ยนเป็นลงโทษตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้น

ภายหลังซึ่งเป็นคนกว่า การเปลี่ยนโทษตามมาตรา 3 วรรค 2(2) นี้ กฎหมายมิได้บัญญัติว่าจะต้องมีการร้องขอ และการใช้ดุลพินิจ แต่เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง และศาลต้องดำเนินการไปเอง

ข้อสังเกต มาตรา 2 วรรค 2 กับมาตรา 3 ต่างกันที่ว่า มาตรา 2 วรรค 2 เป็นเรื่องกฎหมายใหม่บัญญัติยกเลิกหรือมีข้อความทับหรือแย้งกับกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดเสียทีเดียว แต่มาตรา 3 เป็นเรื่องบทบัญญัติแห่งกฎหมายภายหลังกระทำความผิดและกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดนั้นต่างก็ยังมีผลอยู่ เพียงแต่กฎหมายที่บัญญัติในภายหลังได้แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงอันเป็นคน ก็ใช้กฎหมายใหม่บังคับ หากกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดเป็นคนกว่า ก็ใช้กฎหมายในขณะกระทำผิดบังคับ

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 2

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1294/2510 ศาลพิพากษาถึงที่สุดจำคุกจำเลยตาม พ.ร.บ. อารูธปืนฯ 2 ปี ระหว่างรับโทษมี พ.ร.บ. อารูธปืนฯ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 5 ให้นำเงินไปมอบแก่นายทะเบียนภายใน 90 วัน แล้วไม่ต้องรับโทษ ดังนี้ไม่ได้บัญญัติว่าเป็นความผิดต่อไป จึงปล่อยตัวตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรค 2 ไม่ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 883/2520 จำเลยมีอารูธปืนระหว่างพิจารณาของศาลฎีกามี พ.ร.บ. อารูธปืนฯ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2518 มาตรา 3,4 ให้นำเงินมาขอจดทะเบียนได้ใน 90 วัน โดยไม่ต้องรับโทษ ศาลฎีกาพิพากษาเมื่อพ้น 90 วัน แล้วให้จำเลยได้ยกเว้นโทษ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1869/2521 ประกาศของคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ 12 วันที่ 7 ตุลาคม 2519 ยกเว้นโทษแก่ผู้นำอารูธปืนที่ชี้แจงพะส่งความไปมอบแก่เจ้าหน้าที่ ไม่คุ้มครองถึงกรณีที่มีอารูธปืนเพื่อการค้า คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2433/2522 ประกาศรัฐมนตรีกำหนดเขตควบคุมการแปรรูปไม้ไม้ซุงกฎหมาย เป็นข้อเท็จจริงที่โจทก์ต้องนำสืบว่ามีประกาศเป็นเขตควบคุมแล้ว โจทก์ไม่นำสืบ ศาลลงโทษและวิบไม้ของกลางไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1525/2535 การออกเช็คแลกเงินสดไม่เป็นการออกเช็ค เพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายอันจะเป็นความผิดตามมาตรา 4 แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 ซึ่งเป็นบทบัญญัติ ของกฎหมายที่บัญญัติในภายหลังที่จำเลยออกเช็คแลกเงินสด การกระทำของจำเลยจึงไม่ เป็นความผิดต่อไปตาม ป.อ.มาตรา 2 วรรคสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1716/2535 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2497 อันเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ที่โจทก์กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด แต่ขณะที่อยู่ระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา กฎหมายฉบับที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยได้ถูกยกเลิกไปแล้ว มีกฎหมายฉบับใหม่คือ พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ออกมาใช้บังคับแทน ปรากฏว่า กฎหมายที่ออกภายหลัง การออกเช็คที่จะเป็นความผิดนั้นต้อง เป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย เมื่อนั้นเงินก็ยกกันไว้เป็นหนังสือจึงเป็นหนี้ที่ ต้องห้ามตามกฎหมายมิให้ฟ้องร้องขอให้ศาลบังคับคดี การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็น ความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 ซึ่งเป็น กฎหมายที่ใช้บังคับในภายหลังการเป็นผู้กระทำความผิดตาม ป.อ.มาตรา 2 วรรคสอง

คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับมาตรา 3

คำพิพากษาฎีกาที่ 2039/2519 มีวัตถุประสงค์ไว้ และถูกจับตั้งแต่ก่อนใช้ พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2517 ซึ่งออกใช้เมื่อคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษา ยกเว้นโทษให้ตามกฎหมายใหม่นั้นได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2021/2520 ระหว่างพิจารณาของศาลฎีกามีกฎหมายยกเว้น โทษโดย พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ (ฉบับที่ 6) จำเลยได้รับผลตามกฎหมายนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 921/2521 จำเลยมีปืนที่ใช้เฉพาะในการสงคราม ต่อมา มีคำสั่งคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2519 ให้นำมามอบ นายทะเบียน แล้วไม่ต้องรับโทษ มีผลถึงผู้ถูกจับดำเนินคดีอยู่ก่อนประกาศไม่ต้องรับโทษตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3 วรรคแรก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 472/2522 จำเลยมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนที่ใช้เฉพาะ
แต่ในสงคราม และถูกจับก่อนคำสั่งของคณะกรรมการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 12 ลงวันที่ 7
ตุลาคม 2517 ที่ให้มีอาวุธและเครื่องกระสุนปืนสำหรับใช้แต่เฉพาะในการสงครามไว้ใน
ครอบครองนำมามอบให้นายทะเบียนท้องที่ตามกฎหมายภายในวันที่ 14 ตุลาคม 2519 ผู้นั้น
ไม่ต้องรับโทษมีผลใช้บังคับ แม้โจทก์จะฟ้องคดีนี้หลังวันที่ 14 ตุลาคม 2519 จำเลยก็
ไม่ต้องรับโทษ ศาลยกฟ้อง

ส่วนที่ 2

สถานที่ที่กฎหมายอาญาใช้บังคับ

อธิปไตยของรัฐย่อมมีเหนืออาณาเขตของรัฐ ฉะนั้นการกระทำความผิดซึ่งเกิดขึ้นในอาณาเขตไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นคนสัญชาติใด ย่อมตกอยู่ภายใต้อำนาจของรัฐที่ความผิดเกิดขึ้นนั้น นอกจากนี้อำนาจรัฐยังครอบคลุมไปถึงความผิดบางประเภท หรือบุคคลผู้กระทำความผิดได้กระทำนอกอาณาเขตของรัฐนั้นด้วย ในเรื่องอำนาจของรัฐนี้ประมวลกฎหมายอาญาได้วางหลักเกณฑ์ไว้ โดยให้ใช้ "หลักดินแดน" หมายความว่า กฎหมายของรัฐใดย่อมใช้บังคับแก่การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นภายในเขตของรัฐนั้น ทั้งนี้จะเห็นได้จาก มาตรา 4 วรรคแรกบัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย" คำว่า "ราชอาณาจักร" นั้น ประมวลกฎหมายอาญามีได้ให้ความหมายไว้ จึงไปศึกษาจากกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองว่า ราชอาณาจักรนั้นได้แก่

- (1) พื้นดินและพื้นน้ำ เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของประเทศ
- (2) ทะเลอันเป็นอ่าวไทย ตามพระราชบัญญัติกำหนดเขตจังหวัดในอ่าวไทย ตอนใน พ.ศ. 2502
- (3) ทะเลอันห่างจากฝั่งที่เป็นดินแดนของประเทศไม่เกิน 12 ไมล์
- (4) พื้นอากาศเหนือ (1), (2), (3)

คำว่า "กระทำความผิดในราชอาณาจักร" จึงหมายความว่า ความผิดนั้นได้กระทำลงในราชอาณาจักร และผลของการกระทำความผิดนั้นก็เกิดในราชอาณาจักรด้วย

กรณีกระทำความผิดในราชอาณาจักรนี้ แยกออกเป็น 2 ประการ คือ

1. กระทำความผิดในราชอาณาจักรโดยตรง
2. กรณีกฎหมายให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร

1. กระทำความผิดในราชอาณาจักรโดยตรง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรคแรกบัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย"

ตามบทบัญญัติมาตรา 4 วรรคแรก หลักการพิจารณาว่าเป็นการกระทำ
ความผิดในราชอาณาจักรโดยตรง คือ

1. การกระทำและผลของการกระทำเกิดในราชอาณาจักร
2. ผู้กระทำหรือผู้ที่ได้รับผลแห่งการกระทำจะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่

ก็ตาม

1. การกระทำและผลของการกระทำเกิดในราชอาณาจักร หมายความว่า ทั้งการกระทำและผลของการกระทำจะต้องเกิดในราชอาณาจักรเท่านั้น เพียงแต่การกระทำหรือผลของการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดในราชอาณาจักรยังไม่ถือว่าเป็นการกระทำความผิดที่เกิดในราชอาณาจักรโดยตรง เช่น ก. ยิง ข. ที่กรุงเทพมหานคร และ ข. ก็ถูกปืนตายที่กรุงเทพมหานคร เป็นการกระทำความผิดที่เกิดในราชอาณาจักรโดยตรง ก. จึงต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย ก. ยืนอยู่ฝั่งลาว ใช้ปืนยิง ข. ซึ่งยืนอยู่ฝั่งไทยถึงแก่ความตาย เช่นนี้การกระทำเกิดนอกราชอาณาจักร แต่ผลเกิดในราชอาณาจักร จึงมิใช่การกระทำความผิดที่เกิดในราชอาณาจักรโดยตรง แต่เป็นกรณีที่กฎหมายให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักรตามมาตรา 5 วรรคแรก

2. ผู้กระทำหรือผู้ที่ได้รับผลแห่งการกระทำจะเป็นคนสัญชาติไทยหรือไม่ก็ตาม การกระทำความผิดในราชอาณาจักรโดยตรงนี้ สำหรับผู้กระทำหรือผู้ที่ได้รับผลแห่งการกระทำนั้นมิได้จำกัดว่าจะต้องเป็นคนสัญชาติใด หากได้กระทำและผลของการกระทำเกิดในราชอาณาจักรแล้ว เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรโดยตรง ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งใช้บังคับอยู่ในราชอาณาจักรไทย เช่น จอห์นคนอังกฤษใช้ปืนยิงคำคนไทยที่เชียงใหม่ถึงแก่ความตาย ดังนี้เป็นการกระทำความผิดที่เกิดในราชอาณาจักรโดยตรงแล้ว จอห์นคนอังกฤษต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย

2. กรณีกฎหมายให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร ซึ่งบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 4 วรรค 2, มาตรา 5 และมาตรา 6 แยกพิจารณาได้ดังนี้

ที่ใด

- 2.1 การกระทำความผิดในเรือไทย หรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ
- 2.2 ส่วนใดส่วนหนึ่งของการกระทำความผิดเกิดในราชอาณาจักร
- 2.3 ผลของการกระทำความผิดเกิดในราชอาณาจักร
- 2.4 ตรีเตรียมหรือพยายามกระทำความผิดซึ่งผลจะ เกิดขึ้นใน
ราชอาณาจักร
- 2.5 ตัวการ ผู้สนับสนุน และผู้ใช้ให้กระทำความผิดในราชอาณาจักรหรือ
ที่ให้อีกว่ากระทำในราชอาณาจักร

ที่ใด

- 2.1 การกระทำความผิดในเรือไทย หรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ

คำว่า "เรือไทยหรืออากาศยานไทย" นี้ กฎหมายมิได้จำกัดถึงชนิด
ไว้ จึงต้องหมายความว่าต้องรวมถึงเรือและอากาศยานซึ่งใช้ในการรบของกองทัพไทยและ
เรือหรืออากาศยานพาณิชย์ ซึ่งขึ้นทะเบียนและชักธงไทยด้วย

คำว่า "ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใด" หมายความว่า เรือหรืออากาศยาน
ไทยนี้ได้แล่นออกไปพ้นราชอาณาจักรแล้ว กำลังเดินทางอยู่หรือไปจอดอยู่ ณ ที่ใดนอก
ราชอาณาจักร

การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทยนี้ หมายถึง ทั้ง
การกระทำและผลของการกระทำความผิดได้เกิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย หรือเพียง
ส่วนหนึ่งส่วนใดของความผิดได้เกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทย และผู้กระทำความผิด
หรือผู้ได้รับผลแห่งการกระทำความผิดนั้นจะเป็นคนสัญชาติใดก็ตาม ข้อสำคัญอีกอันหนึ่งก็คือ
เรือไทยหรืออากาศยานไทยขณะ เกิดเหตุจะต้องอยู่นอกราชอาณาจักร ถ้าขณะเกิดเหตุเรือ
หรืออากาศยานไทยนั้นอยู่ในราชอาณาจักรไทย ก็เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร
โดยตรงตามมาตรา 4 วรรคแรก หรือกรณีกระทำความผิดในเรือหรืออากาศยาน
ต่างประเทศขณะจอดหรือผ่านราชอาณาจักรไทย ก็เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักร

ไทยโดยตรงตามมาตรา 4 วรรคแรกเช่นกัน

ตัวอย่างที่ 1 ขณะที่เรือสินค้าไทยลำหนึ่งจอดเทียบท่าอยู่ที่ท่าเรือ
ฮ่องกง นายเชียวจวินได้ลอบขึ้นมาลักทรัพย์บนเรือสินค้าไทย ดังนั้นนายเชียวกระทำ
ความผิดในราชอาณาจักร ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาลงโทษนายเชียวได้ตามมาตรา
4 วรรค 2

ตัวอย่างที่ 2 ในระหว่างที่เครื่องบินของบริษัทเดินอากาศไทย
กำลังบินโฉบหน้าจะไปฮ่องกง ในระหว่างที่บินอยู่เหนือประเทศกัมพูชาพื้นอาณาเขตไทย
แล้ว สู้ผู้โดยสารคนหนึ่งทำร้ายเพื่อนซึ่งโดยสารไปในเครื่องบินลำเดียวกัน เมื่อไปถึง
ฮ่องกงผู้โดยสารอีกคนหนึ่งได้ขโมยนาฬิกาของผู้โดยสารที่อยู่ในเครื่องบินเดียวกันขณะที่
เครื่องบินนั้นจอดอยู่ที่ท่าอากาศยานฮ่องกง ดังนั้น ต้องถือว่าสู้และผู้โดยสารได้กระทำความผิด
ในราชอาณาจักร ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาลงโทษได้ตามมาตรา 4 วรรค 2

ตัวอย่างที่ 3 ขณะที่เครื่องบินของบริษัทสิงคโปร์แอร์ไลน์จอดรับ
ผู้โดยสารอยู่ที่ท่าอากาศยานกรุงเทพมหานคร นายฮิมชาวลังกาได้ชิงทรัพย์นายชิโตชาวญี่ปุ่น
บนเครื่องบินนั้น ดังนั้นเป็นการกระทำในราชอาณาจักรโดยตรง ศาลไทยมีอำนาจ
พิจารณาและพิพากษาลงโทษนายฮิมชาวลังกาได้ตามมาตรา 4 วรรคแรก

ข้อสังเกต การกระทำความผิดในสถานทูตต่างประเทศที่ตั้งอยู่ใน
ประเทศไทย เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรโดยตรง ส่วนการกระทำความผิดใน
สถานทูตไทยที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศไม่ใช่เป็นการกระทำความผิดในราชอาณาจักรโดยตรง
หรือที่กฎหมายให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร

2.2 ส่วนใดส่วนหนึ่งของการกระทำผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร

การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้กระทำในราชอาณาจักร ในข้อนี้
ถือเอาการกระทำเป็นหลักว่า แม้การกระทำผิดนั้นมิได้เกิดขึ้นภายในราชอาณาจักรทั้งหมด
กล่าวคือ บางส่วนทำในราชอาณาจักร แต่บางส่วนทำนอกราชอาณาจักร กฎหมายให้ถือว่า
ยังเป็นการกระทำภายในราชอาณาจักร เช่น ขบวนการโฉบล้นระหว่างกรุงเทพมหานครกับ

บ๊ิง คนร้ายได้ซื้อตัวติดตามผู้โดยสารคนหนึ่งไปจากกรุงเทพฯ พอร์ตไฟแล่นถึงที่หาดใหญ่ คนร้ายก็แอบขี้นยาเบื่อเคล้าใส่อาหารให้คนโดยสารรับประทาน เป็นเหตุให้ผู้นั้นหลับไม่ได้ สดจนวนรถไฟไปถึงบ๊ิง พอร์ตไฟจอดที่สถานีบ๊ิง คนร้ายก็ลักทรัพย์ต่าง ๆ ซึ่งติดตัวผู้โดยสาร นั้นไป การลักทรัพย์นั้นไปเกิดนอกราชอาณาจักร แต่กฎหมายให้ถือว่าได้กระทำความผิด ในราชอาณาจักร เพราะการกระทำส่วนหนึ่งคือการใส่ยาเบื่อลงในอาหารให้คนโดยสาร รับประทานได้กระทำในราชอาณาจักร ศาลไทยจึงมีอำนาจลงโทษได้

ที่ว่าการกระทำส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดในราชอาณาจักรนี้ ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะแต่ผู้กระทำความผิดจะต้องกระทำการนี้ด้วยมือตนเองเสมอไป ยังหมายความรวมถึงการใช้สิ่งใดเป็นเครื่องมือและการให้คนที่มิได้ร่วมกระทำความผิดด้วยเป็นเครื่องมือ เช่น ำจัดหมายที่ส่งไปรษณีย์หลอกหลวงจ้อโกง การกระทำที่เป็นกรหลอกหลวงด้วยแสดง ข้อความอันเป็นเท็จ มิใช่จะ เกิด ณ ที่ผู้กระทำความผิดเขียนจดหมายเท่านั้น แต่รวมถึงที่ที่ บุรุษไปรษณีย์นำจดหมายไปส่งแก่ผู้เสียหายด้วย การวางยาพิษโดยผู้ใช้เนยผสมยาพิษมอบให้ ผู้เสียหายไปกินเองมิใช่เกิด ณ ที่ผู้กระทำความผิดส่งขนมให้ผู้เสียหายแต่แห่งเดียว แต่ รวมถึงที่ที่ผู้เสียหายกินขนมนั้นด้วย เพราะยังถือได้ว่าเป็นการกระทำของผู้กระทำความผิด โดยผู้คนภายนอก หรือผู้ใช้ผู้เสียหายเป็นเครื่องมือ⁽¹⁹⁾

การกระทำความผิดประเภทต่อเนื่องหรือเป็นปกติธุระ หรือการ กระทำความผิดที่ยืดออกไปตลอดเวลาและทุกแห่งที่มีการกระทำ ถือว่าเป็นการกระทำส่วน หนึ่งแห่งความผิดอยู่ทุกขณะทุกแห่งที่มีการกระทำนั้น⁽²⁰⁾

2.3 ผลแห่งการกระทำได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร

กรณีที่มีการกระทำได้เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร แต่ผลของการกระทำ นั้นได้เกิดในราชอาณาจักร มีดังนี้ คือ

(19) และ (20) จิตติ ดิงศภัทย์, ศาสตราจารย์, อ้างแล้ว.

- ก. โดยผู้กระทำประสงค้ให้ผลนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร
- ข. โดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักร
- ค. โดยลักษณะแห่งการกระทำ ย่อมจะเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักร

ก. โดยผู้กระทำประสงค้ให้ผลนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร

หมายความว่า แม้การกระทำจะได้เกิดขึ้นภายนอกราชอาณาจักรก็ดี แต่ถ้าผลนั้นได้เกิดในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำประสงค้แล้ว ก็ถือว่ากระทำในราชอาณาจักร เช่น ก. ยืนอยู่ฝั่งประเทศลาว มีเจตนาจะฆ่า ข. ซึ่งยืนอยู่เขตฝั่งไทย จึงใช้ปืนยิงมาถูก ข. ตาย จะเห็นว่าการกระทำนั้นได้ลงมือกระทำนอกราชอาณาจักร แต่ผลคือความตายของ ข. เกิดขึ้นในราชอาณาจักร โดย ก. ประสงค้ให้ผลนั้นเกิดขึ้น ก. จึงต้องรับโทษตามกฎหมายไทย

ข. โดยลักษณะแห่งการกระทำ ผลที่เกิดขึ้นนั้นควรเกิดในราชอาณาจักร

ในข้อนี้ต่างกับในข้อที่แล้ว ในข้อที่แล้วถือเอาเจตนาของผู้กระทำเป็นสำคัญ ส่วนในข้อนี้ถือเอาลักษณะแห่งการกระทำเป็นสำคัญ กล่าวคือ โดยลักษณะแห่งการกระทำเช่นนั้น แม้กระทำนอกราชอาณาจักร แต่ผลควรจะเกิดในราชอาณาจักร ซึ่งส่วนมากจะเป็นการกระทำโดยประมาท เช่น นายเข้มชนชาติเขมรอยู่ที่ชายแดนติดต่ออรัญประเทศใช้ปืนไล่ยิงสัตว์ซึ่งอยู่ตรงเส้นเขตแดนโดยปราศจากความระมัดระวัง เป็นเหตุให้นายทศคนไทยซึ่งยืนอยู่ในเขตประเทศไทยตาย ต้องถือว่านายเข้มทำผิดในราชอาณาจักร โดยลักษณะแห่งการกระทำได้เกิดในราชอาณาจักร ศาลไทยมีอำนาจลงโทษได้

ค. โดยลักษณะแห่งการกระทำ ย่อมจะเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิด

ในราชอาณาจักร ผลแห่งการกระทำได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรโดยผู้กระทำย่อมเล็งเห็นได้ว่าผลนั้นเกิดขึ้นในราชอาณาจักร เช่น แดงอยู่ที่เส้นเขตแดนทางประเทศกัมพูชา ยืนคุยอยู่กับคำซึ่งอยู่ทางเส้นเขตแดนในประเทศไทย เขียวซึ่งอยู่ในประเทศกัมพูชาใช้ปืนยิงแดง

ซึ่งอยู่กับกัมพูชาทั้งที่รู้ว่าค่ายินอยู่ในวิถีกระสุนด้วย กระสุนเป็นลูกค้ำคนไทยตาย ต้องถือว่า
เขี้ยวกระทำผิดในราชอาณาจักร

2.4 การตระเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็น
ความผิด และได้กระทำนอกราชอาณาจักร ซึ่งถ้าความผิดนั้นได้ทำต่อไปถึงขั้นสำเร็จ ผลจะ
เกิดในราชอาณาจักร

มีความผิดหลายชนิดที่กฎหมายบัญญัติว่าแม้แต่เพียงการตระเตรียมการ
หรือพยายามที่จะกระทำความผิดก็มีความผิดแล้ว ได้แก่

1. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 107 การตระเตรียมการหรือ
พยายามปลงพระชนม์พระมหากษัตริย์

2. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 108 การตระเตรียมการหรือ
พยายามประทุษร้ายต่อพระองค์หรือเสรีภาพของพระมหากษัตริย์

3. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 109 การตระเตรียมการหรือ
พยายามปลงพระชนม์พระราชินี รัชทายาท ม้าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

4. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 110 การตระเตรียมการหรือ
พยายามประทุษร้ายต่อพระราชินี รัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

5. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 128 ความผิดต่อความมั่นคง
ของรัฐภายนอก

6. ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 219 การตระเตรียมการหรือ
พยายามวางเพลิงเผาทรัพย์

ฉะนั้น การตระเตรียมการหรือพยายามกระทำความผิดนี้ แม้จะได้
กระทำนอกราชอาณาจักร หากมีการกระทำต่อไปเป็นผลสำเร็จ ผลแห่งการกระทำเช่นนั้น
จะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร เช่น นาย ก. อยู่ในประเทศกัมพูชาตระเตรียมจะเผาบ้าน
นาย ข. อยู่ที่อัญประเทศ ขนน้ำมันเชื้อเพลิงมาออกอยู่ชายแดนเตรียมจะเข้ามาเผาบ้านใน

ประเทศไทย แต่ถูกจับเสียก่อน เช่นนี้ถือว่ามีความผิดฐานตระเตรียมการวางเพลิงใน
ราชอาณาจักร ศาลไทยลงโทษได้

2.5 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีหลายคน คือมีตัวการด้วย ผู้สนับสนุนหรือผู้ใช้
ให้กระทำความผิด และคนเหล่านั้นทำผิดนอกราชอาณาจักร หมายความว่า ความผิดที่เกิดขึ้นใน
ราชอาณาจักรโดยตรง หรือที่กฎหมายบัญญัติให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักรนี้ หาก
มีตัวการผู้สนับสนุนหรือผู้ใช้บุคคลเหล่านั้นให้กระทำความผิดนั้นนอกราชอาณาจักร กฎหมายก็
ให้ลงโทษตัวการผู้สนับสนุนหรือผู้ใช้ในราชอาณาจักรได้ เช่น แดงอยู่ที่ฮ่องกงจ้างให้ดำมา
ยิงนายเขียวที่กรุงเทพฯ ดังนั้นต้องถือว่านายแดงทำผิดในประเทศ จึงต้องรับโทษตาม
กฎหมายไทย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้เป็นผลของหลักการลงโทษการกระทำในราชอาณาจักร
หรือที่กฎหมายบัญญัติให้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักรตามมาตรา 4, 5 และ 6
นี้ หมายความว่าบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือต่างด้าวถ้าเข้ามาอยู่ในเขตอำนาจศาล
ไทยเมื่อใด ก็อาจถูกพิจารณาพิพากษาโทษในศาลไทยได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นบางประการ คือ

1. ข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ องค์พระมหากษัตริย์

มาตรา 6 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534

บัญญัติว่า "องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้
ผู้ใดจะกล่าวหาหรือฟ้องร้องพระมหากษัตริย์ในทางใด ๆ มิได้"

2. ยกเว้นตามกฎหมายระหว่างประเทศแพนคอดีเมือง ผู้ที่ได้รับการ
ยกเว้นได้แก่

ก. ประมุขแห่งรัฐต่างประเทศ

ข. ทูตและบุคคลในคณะทูต ตลอดจนครอบครัว

- ค. บุคคลอื่น ๆ ซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองให้
เอกสิทธิและความคุ้มกันไว้
- ง. กองทหารต่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักร
- จ. บุคคลที่ได้รับเอกสิทธิและความคุ้มกันตามกฎหมายพิเศษ
เช่น พ.ร.บ. ว่าด้วยการดำเนินงานขององค์การ
สหประชาชาติ และทบวงการชำนัญพิเศษแห่งสหประชาชาติ
ในประเทศไทย พ.ศ. 2495

ที่ได้กล่าวมาแล้วเป็นอำนาจของศาลไทยที่จะลงโทษสำหรับความผิดที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรโดยตรง หรือที่กฎหมายถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร นอกจากนี้ศาลไทยยังมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักรได้อีก ดังต่อไปนี้

ก. ความผิดนอกราชอาณาจักรที่ถือเอาลักษณะแห่งความผิดเป็นสำคัญ

โดยประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ความว่า "ผู้ใดกระทำความผิดดังระบุไว้ต่อไปน้นนอกราชอาณาจักร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 107 ถึงมาตรา 129

(2) ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 240 ถึงมาตรา 249 มาตรา 254 มาตรา 256 มาตรา 257 และมาตรา 266 (3) และ (4)

(3) ความผิดฐานชิงทรัพย์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 339 และความผิดฐานปล้นทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 340 ซึ่งได้กระทำในทะเลหลวง"

เมื่อได้พิจารณาบทบัญญัติของมาตรา 7 นี้ จะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายอาญาถือหลักว่าบุคคลจะถูกลงโทษโดยศาลไทยตามมาตรา 7 นี้เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ 3 ประการ

1. มีการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร
2. การกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่กฎหมายระบุมาตราต่าง ๆ ไว้

3. บุคคลนั้นอยู่ในอำนาจศาลไทย กล่าวคือจับตัวได้ในประเทศไทย หรือ รัฐบาลไทยได้มีคำขอให้รัฐบาลต่างประเทศส่งตัวมาให้ตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายระหว่าง ประเทศเรื่องการขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน

เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ทั้งสามประการแล้ว ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาพิพากษา คดีโดยไม่ต้องคำนึงว่าจำเลยนั้นจะมีสัญชาติใด

1. มีการกระทำผิดนอกราชอาณาจักร หมายความว่า ความผิดที่ได้กระทำ นั้นจะต้องกระทำนอกราชอาณาจักร หากเป็นการกระทำผิดในราชอาณาจักรก็ต้องบังคับตาม มาตรา 4, 5 และ 6 ดังได้กล่าวมาแล้ว

2. การกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร โดยแยกออกดังนี้

1. มาตรา 107 ถึงมาตรา 112 เป็นความผิดที่กระทำต่อองค์ พระมหากษัตริย์ พระราชินี และผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
2. มาตรา 113 ถึงมาตรา 118 เป็นความผิดต่อความมั่นคง ของรัฐภายในราชอาณาจักร
3. มาตรา 119 ถึงมาตรา 129 ว่าด้วยความผิดต่อความมั่นคง ของรัฐภายนอกราชอาณาจักร

กรณีตามข้อ ก. นี้เป็นหลักป้องกันตนเอง เพราะการกระทำผิดเช่นนั้น เป็นการประทุษร้ายต่อประเทศไทยโดยตรง

ข. ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง โดยแยกออกได้ดังนี้

1. มาตรา 240 ถึงมาตรา 249 เป็นเรื่องเกี่ยวกับการมี ทำ ใ้ หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งเงินเหรียญ ธนบัตร หรือพันธบัตรซึ่งเป็นของปลอมแปลง รวมทั้งของรัฐบาลต่าง ประเทศด้วย
2. มาตรา 254 ถึงมาตรา 256 และมาตรา 257 เป็นเรื่อง

เกี่ยวกับการปลอมแปลงซึ่งแสตมป์ของรัฐบาลฯ ขึ้นการ

ไปรษณีย์ การภาษีอากร หรือเก็บค่าธรรมเนียม

3. มาตรา 266 วรรคแรก 3 และ 4 เป็นเรื่องปลอมใบหุ้น

ใบหุ้นกู้ หรือใบสำคัญของใบหุ้น หรือใบหุ้นกู้ และตัวเงิน

กรณีตามข้อ ข. นี้เป็นหลักป้องกันเศรษฐกิจ เพราะการกระทำเช่นนี้

เป็นการเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศ

ค. ความผิดฐานโจรสลัด ซึ่งกล่าวถึงความผิดฐานชิงทรัพย์ตามมาตรา

339 และปล้นทรัพย์ตามมาตรา 340 เฉพาะที่ทำในทะเลหลวง การทำให้ศาลไทยมีอำนาจ

ลงโทษในเรื่องนี้ได้ เพราะเป็นหลักสากล คือผู้ที่กระทำการชิงทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ในทะเล

หลวง ประเทศใดจับคนร้ายได้ ประเทศนั้นก็มียอำนาจลงโทษได้

3. บุคคลนั้นอยู่ในอำนาจศาลไทย โดยจับได้ในประเทศไทย หรือได้มี

คำขอให้รัฐบาลต่างประเทศส่งตัวมาให้ก็ตาม เพราะตามหลักในประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความอาญา มาตรา 172 ได้บัญญัติไว้ว่า การพิจารณาต้องทำโดยเปิดเผยต่อหน้า

ศาล กล่าวคือจะต้องได้ตัวจำเลยมาพิจารณาต่อศาล ดังนั้นถ้าผู้กระทำความผิดอยู่ใน

อำนาจศาลไทยแล้ว ศาลไทยก็พิจารณาไปได้เลย

ข. ความผิดนอกราชอาณาจักรที่ถือเอาตัวบุคคลเป็นสำคัญ

ความผิดนอกราชอาณาจักรที่ถือเอาตัวบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งศาลไทยมี

อำนาจลงโทษได้นี้ มีอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 8 และมาตรา 9 ได้ถือหลักว่า

นอกจากพิจารณาถึงตัวบุคคลแล้ว จะต้องปรากฏว่าความผิดนั้น ๆ อยู่ในประเภทที่กฎหมาย

ระบุไว้โดยชัดแจ้ง บทบัญญัติในเรื่องนี้มีดังต่อไปนี้

มาตรา 8 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และ

(ก) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ

(ข) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหาย และผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ

ถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดดังระบุไว้ต่อไปนี้ จะต้องรับโทษภายใน
ราชอาณาจักร คือ

(1) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชนตามที่บัญญัติ
ไว้ในมาตรา 217 มาตรา 218 มาตรา 221 ถึงมาตรา 223 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับ
มาตรา 220 วรรคแรก และมาตรา 224 มาตรา 226 มาตรา 228 กับมาตรา 232
มาตรา 237 และมาตรา 233 ถึงมาตรา 236 ทั้งนี้เฉพาะเมื่อเป็นกรณีต้องระวางโทษ
ตามมาตรา 238

(2) ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 264 มาตรา
265 มาตรา 266(1) และ (2) มาตรา 268 ทั้งนี้เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับมาตรา 267
มาตรา 269

(3) ความผิดเกี่ยวกับเพศ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 276 มาตรา
280 และมาตรา 285 ทั้งนี้เฉพาะที่เกี่ยวกับมาตรา 276

(4) ความผิดต่อชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 288 ถึงมาตรา 290

(5) ความผิดต่อร่างกาย ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 ถึงมาตรา
298

(6) ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนป่วยเจ็บหรือคนชรา ตามที่บัญญัติไว้
ในมาตรา 306 ถึงมาตรา 308

(7) ความผิดต่อเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 309 มาตรา 310
มาตรา 312 ถึงมาตรา 315 และมาตรา 317 ถึงมาตรา 320

(8) ความผิดฐานลักทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา
334 ถึงมาตรา 336

(9) ความผิดฐานกรรโชก วิตเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์
ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 337 ถึงมาตรา 340

(10) ความผิดฐานฉ้อโกง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 341 ถึงมาตรา
344 มาตรา 346 และมาตรา 347

(11) ความผิดฐานยกยอก ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 352 ถึงมาตรา 358

354

(12) ความผิดฐานรับของโจร ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 357

(13) ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 358 ถึง

มาตรา 360"

ตามข้อความในมาตรา 8 นี้ แยกพิจารณาออกได้ดังนี้

ก. บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดี บุคคลที่เกี่ยวข้องในคดีตามมาตรา 8 นี้

มี 2 กรณี คือ

1. ผู้ต้องหาเป็นคนไทย หมายความว่า ผู้ทำผิดนอกราชอาณาจักรเป็นคนไทย และคนไทยที่กระทำความผิดนี้ได้หนีกลับเข้ามาในประเทศไทย เมื่อรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายร้องขอ ให้ศาลไทยมีอำนาจลงโทษผู้กระทำความผิดได้ เหตุที่ต้องให้ประเทศที่ความผิดเกิดขึ้นหรือผู้เสียหายร้องขอมาให้ประเทศไทยจัดการ แทนที่จะขอให้ประเทศไทยส่งคนไทยผู้กระทำความผิดออกไปให้ประเทศนั้นพิจารณา ที่เป็นเช่นนั้น เพราะหลักในกฎหมายระหว่างประเทศเรื่องการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้น รัฐต่าง ๆ จะไม่ยอมส่งคนของตัวเองไปให้ศาลแห่งรัฐต่างประเทศเป็นผู้พิจารณาพิพากษา เพราะถือว่าเป็นการผิดหลักมนุษยธรรมที่จะหยาบคายของคนของตัวเองไปให้ผู้อื่นพิจารณาลงโทษ ดังนั้นถ้ารัฐบาลต่างประเทศซึ่งเป็นเจ้าของที่เกิดเหตุขอตัวมา เราก็จะส่งให้ไม่ได้ จะทำได้ก็โดยพิจารณาลงโทษเสียเองหากรัฐบาลของประเทศเจ้าของที่เกิดเหตุร้องขอมา เช่น แดง ดำ และเขียว ร่วมกันปล้นทรัพย์เหลืองขาวมาเลเซียที่ประเทศมาเลเซียแล้วหนีกลับเข้ามาในประเทศไทย ดังนั้นศาลไทยจะลงโทษดำ แดง และเขียว ได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลมาเลเซียหรือเหลืองร้องขอมา

2. ผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าว หมายความว่า ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว ได้กระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และผู้เสียหายเป็นรัฐบาลไทยหรือคนไทยเท่านั้น หากผู้เสียหายเป็นรัฐบาลต่างประเทศหรือคนต่างด้าว ศาลไทยก็ไม่จำเป็นต้องเป็นฐานะที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ กรณีตามข้อ ข.นี้ ผู้เสียหายต้องร้องขอเช่นเดียวกัน

ศาลไทย จึงจะลงโทษได้ กล่าวคือ คนต่างด้าวผู้กระทำความผิดได้หนีเข้ามาในประเทศไทย ถ้าคนต่างด้าวผู้กระทำความผิดมิได้เข้ามาในประเทศไทย ก็ต้องเป็นเรื่องของกฎหมายระหว่างประเทศที่ผู้เสียหายจะต้องร้องขอให้รัฐบาลเจ้าของที่เกิดเหตุทำการพิจารณาลงโทษ เช่น แดงคนเขมรยิงค้าคนไทยที่ประเทศพม่า ดังนั้นถ้าแดงหนีเข้ามาในประเทศไทย ดำร้องขอให้ศาลไทยลงโทษแดงได้ หรือถ้าแดงมิได้เข้ามาในประเทศไทย ดำก็ต้องร้องขอให้รัฐบาลประเทศพม่าพิจารณาลงโทษแดง

บ. ลักษณะแห่งความผิด แม้จะได้ทราบบุคคลผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายแล้ว จะต้องประกอบด้วยลักษณะแห่งความผิดดังต่อไปนี้ ศาลไทยจึงจะลงโทษได้ คือ

1. ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน
2. ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร
3. ความผิดเกี่ยวกับเพศ
4. ความผิดต่อชีวิต
5. ความผิดต่อร่างกาย
6. ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก คนเจ็บป่วย คนชรา
7. ความผิดต่อเสรีภาพ
8. ความผิดฐานลักทรัพย์ และวิ่งราวทรัพย์
9. ความผิดฐานกรรโชก ริดเอาทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์
10. ความผิดฐานฉ้อโกง
11. ความผิดฐานยักยอก
12. ความผิดฐานรับของโจร
13. ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์

มาตรา 9 บัญญัติว่า "เจ้าพนักงานของรัฐบาลไทย กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166 และมาตรา 200 ถึงมาตรา 205 นอกพระราชอาณาจักกร จะต้องรับโทษในราชอาณาจักร"

ตามข้อความในมาตรา 9 นี้ แยกพิจารณาออกเป็น 2 กรณี คือ

ก. ผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานของรัฐบาลไทย ได้กระทำความผิดนอกพระราชอาณาจักกร โดยปกติเจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยที่อาจไปทำความผิดนอกประเทศไทยได้ มีอยู่ 2 พวก คือ

1. เจ้าพนักงานที่รัฐบาลส่งออกไปประจำตามสถานทูต สถานกงสุล หรือองค์การต่าง ๆ ในต่างประเทศ

2. เจ้าพนักงานที่รัฐบาลส่งไปปฏิบัติราชการในต่างประเทศเกี่ยวกับกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดชั่วคราว เช่น ส่งไปทำสัญญาซื้อสิ่งของมาใช้ในราชการ เป็นต้น

ข. ลักษณะแห่งความผิด เจ้าพนักงานไทยที่กระทำความผิดนอกพระราชอาณาจักกรนั้น ศาลไทยจะลงโทษได้ก็ต่อประกอบด้วยลักษณะแห่งความผิดดังต่อไปนี้

1. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ (มาตรา 147 ถึงมาตรา 166)

2. ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม (มาตรา 200 ถึงมาตรา 205)

สรุป การที่ผู้กระทำความผิดนอกพระราชอาณาจักกร ศาลไทยจะลงโทษได้ตามหลักในมาตรา 8 และมาตรา 9 จะต้องได้ความดังนี้

มาตรา 8

1. ความผิดนั้นต้องอยู่ในมาตราใดมาตราหนึ่งในความผิดประเภทใด

ประเภทหนึ่งใน 13 ประเภทตามที่ระบุไว้

2. จะต้องมิผู้ร้องขอให้ลงโทษ

3. ผู้ร้องขอให้ลงโทษจะเป็นใครก็ตามผู้ต้องหานั้นเป็นคนไทยหรือคนต่างด้าว คือ

- ก. ถ้าผู้ต้องหาเป็นคนไทย จะต้องมียุติบัตรที่ความผิดได้เกิดขึ้นหรือผู้เสียหายร้องขอ
- ข. ถ้าผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าวจะต้องได้ความเป็น 2 ชั้น คือ
 1. รัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้ร้องขอ หรือ
 2. ผู้เสียหายได้ร้องขอที่หลังโทษ

มาตรา 9

1. ความผิดนั้นจะต้องเป็นความผิดดังบัญญัติไว้ในมาตรา 147 ถึงมาตรา 166 และมาตรา 200 ถึงมาตรา 205
2. ผู้กระทำผิดต้องเป็นเจ้าพนักงานไทย
3. กรณีตามมาตรา 9 ต่างกับมาตรา 8 ที่ว่าไม่ต้องคำนึงว่าใครจะเป็นผู้เสียหาย และไม่จำเป็นจะต้องให้มิผู้ร้องขอ ศาลไทยก็ลงโทษได้เสมอ

วิธีร้องกันมิให้ลงโทษซ้ำ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าการกระทำความผิดทั้งในและนอกราชอาณาจักรบางกรณีศาลไทยก็มีอำนาจลงโทษได้ และในต่างประเทศก็เช่นเดียวกันที่จะกำหนดบทบัญญัติลงโทษผู้กระทำผิดได้ และโดยเฉพาะทุกประเทศย่อมถือหลักดินแดนเป็นวิธีการพิจารณาโทษ เมื่อผู้ใดไปทำผิดอาชญาขึ้น ณ ที่ใด ศาลของประเทศเจ้าของที่เกิดเหตุย่อมมีอำนาจลงโทษได้ นอกจากนี้อาจใช้อำนาจศาลที่จะพิจารณาโทษผู้กระทำผิดนอกประเทศได้ด้วย เช่น ประมวลกฎหมายอาญาก็มีมาตรา 7, 8 และ 9 ที่กำหนดให้ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาโทษได้ ปัญหาจึงอาจเกิดขึ้นว่าบุคคลคนเดียวกันไปทำความผิดอย่างเดียวกันแต่อาจถูกลงโทษสองครั้งโดยศาลของประเทศต่างกันได้ เช่น แดงคนไทยไปชิงทรัพย์คนมาเลเซียที่ประเทศมาเลเซีย แดงถูกศาลมาเลเซียตัดสินให้ลงโทษไปแล้ว นายแดงเข้ามาในประเทศไทยผู้เสียหายร้องให้ศาลไทยลงโทษแดงอีก ดังนี้ศาลไทยก็มีอำนาจลงโทษได้อีกเมื่อเป็นเช่นนั้นนายแดงจะต้องถูกลงโทษถึงสองครั้งในความผิดเดียวกัน

แต่ตามหลักกฎหมายอาญาถือว่าบุคคลเดียวไม่ควรได้รับการพิจารณาจาก ศาลในความผิดอันเดียวกันเป็นสองครั้ง หลักนี้ถือเป็นหลักทั่วไปซึ่งยอมรับกันทุกประเทศ ประมวลกฎหมายอาญาของเราจึงได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ในมาตรา 10 และมาตรา 11

มาตรา 10 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำการนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นความผิด ตามมาตราต่าง ๆ ที่ระบุในมาตรา 7(2) และ (3) มาตรา 8 และมาตรา 9 ห้ามมิให้ ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น

หรือ

(2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว

ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาล ในต่างประเทศแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ ความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว"

ตามความในมาตรา 10 นี้ เป็นเรื่องความผิดซึ่งกระทำนอกราชอาณาจักร ศาลไทยที่จะทำการพิจารณาพิพากษาในความผิดนั้นต้องคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่าง ประเทศ โดยมีหลักเกณฑ์พิจารณาดังต่อไปนี้

(1) คำนึงถึงลักษณะแห่งความผิด ความผิดที่กระทำนอกราชอาณาจักรนั้น ศาลไทยจะต้องพิจารณาถึงผลแห่งคำพิพากษาต่างประเทศ เฉพาะเท่าที่กฎหมายระบุไว้โดย ชัดแจ้งเท่านั้น ฉะนั้นจึงต้องแยกความผิดนี้ออกเป็นสองพวก คือ

(ก) ความผิดที่ไม่ต้องคำนึงถึงคำพิพากษาแห่งศาลในต่างประเทศ กรณีที่ศาลไทยไม่ต้องคำนึงถึงคำพิพากษาแห่งศาลในต่างประเทศก็เฉพาะความผิดตาม มาตรา 7(1) เรื่องเดียว คือความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร ตามมาตรา 107 ถึงมาตรา 129 เพราะความผิดนี้เป็นความผิดร้ายแรง และเป็นการกระทำที่เป็นภัย ต่อประเทศชาติ ศาลไทยจึงมีอำนาจลงโทษได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าผู้กระทำความผิดจะได้รับ โทษตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศมาแล้ว ข้อนี้จึงเป็นข้อยกเว้นของหลักทั่วไปที่ว่าบุคคล คนเดียวไม่ควรได้รับโทษสองซ้ำในความผิดอันเดียวกัน

(ข) ความผิดที่ต้องคำนึงถึงคำพิพากษาแห่งศาลในต่างประเทศ

ความผิดดังกล่าวคือ

- (1) ความผิดตามมาตรา 7(2) คือความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง
- (2) ความผิดตามมาตรา 7(3) คือความผิดเกี่ยวกับการชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ในทะเลหลวง
- (3) ความผิดตามมาตรา 8 คือความผิดรวม 13 ประเภtd้วยกัน
- (4) ความผิดตามมาตรา 9 คือเจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยกระทำผิดนอกราชอาณาจักร

ความผิดทั้ง 4 ข้อนี้ ถ้าศาลไทยจะพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดจะต้องคำนึงถึงผลแห่งคำพิพากษาแห่งศาลในต่างประเทศ ผลของคำพิพากษาแห่งศาลต่างประเทศนั้นมี 2 อย่าง คือ

ก. ผลเด็ดขาด ซึ่งได้แก่

1. ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวจำเลย "คดีถึงที่สุด" หมายความว่า เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว มิได้อุทธรณ์จนพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะยื่นอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้วมิได้ฎีกาจนพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะยื่นฎีกา หรือคำพิพากษาของศาลฎีกาถือเป็นที่สุด คำว่า "ให้ปล่อยตัวไป" หมายความว่าศาลในต่างประเทศจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริง แล้วเห็นว่าไม่มีความผิดจึงปล่อยตัวไป มิได้หมายความว่าปล่อยตัวโดยยกฟ้อง เพราะโจทก์ขาดนัดซึ่งยังไม่มีกรวินิจฉัยข้อเท็จจริง

2. ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษและผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว

เหตุที่ศาลไทยจะต้องคำนึงถึงผลเด็ดขาดของศาลต่างประเทศอีกข้อหนึ่งคือ เมื่อศาลต่างประเทศได้พิพากษาลงโทษจำเลย และจำเลยได้รับโทษจนพ้นโทษแล้ว ศาลไทยจะลงโทษอีกไม่ได้

กรณีที่จำเลยรับโทษจนพ้นโทษแล้วนี้ จะต้องปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษและพ้นโทษมาแล้ว ถ้าเพียงแต่ศาลต่างประเทศตัดสินแล้วแต่จำเลยไม่ทันรับโทษ

เช่น หลบหนีเสียก่อน หรือรับโทษยังไม่ครบก็หนีจากที่คุมขัง อย่างนี้ศาลไทยลงโทษจำเลย
อีกได้ เพราะไม่ถือว่าจำเลยพ้นโทษแล้ว

ปัญหาว่า ถ้าจำเลยต้องโทษและพ้นโทษแล้ว แต่เพิ่งมาปรากฏ
ภายหลังจากศาลไทยตัดสินลงโทษจำเลย และจำเลยก็ได้รับโทษและพ้นโทษแล้วเช่นกัน ผล
จะเป็นอย่างไร กรณีตามปัญหานี้ก็คงต้องปล่อยเลยตามเลยไป จะถือว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์
ไม่เคยต้องโทษมาก่อนก็คงไม่ได้ เพราะมาตรา 10 มิได้บัญญัติไว้อย่างเช่นมาตรา 2

ข. ผลไม่เด็ดขาด ที่ว่าผลไม่เด็ดขาดนี้หมายความถึงเฉพาะแต่การ
บังคับตามคำพิพากษาเท่านั้น มิได้หมายความว่าตัวคำพิพากษายังไม่เด็ดขาด สำหรับ
คำพิพากษานั้นต้องถึงที่สุดแล้วเช่นเดียวกับข้อ ก. แต่เมื่อตัดสินไปแล้วจำเลยยังไม่พ้นโทษ
ได้หนีเข้ามาในประเทศไทย จึงมาถูกฟ้องในศาลไทยอีก ถ้าศาลไทยจะพิจารณาลงโทษ
ศาลไทยต้องคำนึงถึงโทษที่จำเลยได้รับมาแล้วตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ โดย
ศาลไทยอาจกำหนดโทษให้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ หรือเมื่อได้พิจารณาถึง
โทษที่จำเลยรับมาแล้ว ศาลไทยจะไม่ลงโทษเสียเลยก็ได้

มาตรา 11 บัญญัติว่า "ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำ
ความผิดที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ถ้าผู้นั้นได้รับโทษสำหรับการ
กระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ศาลจะ
ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลย
ก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรได้ถูกฟ้องต่อศาลในต่างประเทศ
โดยรัฐบาลไทยร้องขอห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักร เพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

- (1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น
หรือ
- (2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว"

จากข้อความในมาตรา 11 นี้ พจนานุกรมพิจารณาได้ดังนี้

(1) ลักษณะแห่งความผิด

ในมาตรา 11 มิได้จำกัดความผิดอย่างเช่นในมาตรา 10 ว่ามีความผิดอย่างไร บางทีอาจจะต้องคำนึงถึงผลแห่งคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ

(2) ผู้เสียหาย

ก. ถ้ารัฐบาลไทยมิได้ร้องขอให้ลงโทษ หมายความว่า ถ้าจำเลยต้องคำพิพากษาแห่งศาลต่างประเทศมาแล้ว โดยในคดีนั้นศาลมิได้ร้องขอ อำนาจของศาลไทยที่จะลงโทษจำเลยอีกมีอยู่กว้างขวาง กล่าวคือ ถ้าเป็นเรื่องจำเลยได้รับโทษตามคำพิพากษาศาลต่างประเทศมาแล้วทั้งหมดหรือเป็นแต่เพียงบางส่วน กฎหมายเราให้ศาลไทยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้วโดยผลแห่งคำพิพากษาในต่างประเทศ แล้วศาลอาจใช้ดุลพินิจดังต่อไปนี้

(1) ลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือ

(2) จะไม่ลงโทษเลยก็ได้

ข. ถ้ารัฐบาลไทยเป็นผู้ร้องขอ

ในกรณีที่จำเลยถูกฟ้องในศาลต่างประเทศโดยรัฐบาลไทยร้องขอนั้น ถ้าศาลไทยจะลงโทษจำเลยอีกต้องอยู่ภายใต้ข้อห้ามที่มีให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรอีก คือ

(1) ถ้าได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้นแล้ว หรือ

(2) ถ้าศาลในต่างประเทศได้พิพากษาให้ลงโทษและจำเลยได้พ้นโทษแล้ว